

5.12 Приклади розв'язування задач

Приклад 5.1. Визначити струм та напругу на нелінійних резистивних елементах (рис. 5.32), якщо напруга на вході $U = 30$ В. Вольт-амперна характеристика нелінійних елементів показана на рис. 5.32.

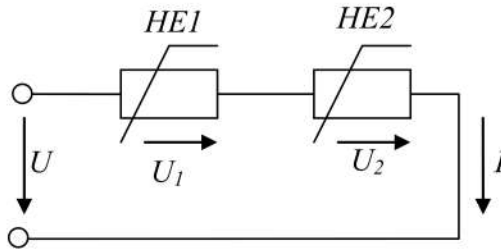

Рисунок 5.32

Розв'язання

Характеристику $I = f(U_2)$ (рис. 5.33) зміщуємо на величину вхідної напруги U (рис. 5.34). Відлік додатних значень U_2 здійснюється ліворуч від цієї точки, тому крива $I = f(U_2)_{отр}$ є дзеркальним відображенням кривої $I = f(U_2)$ щодо вертикальної осі, що проведена через точку $U = 30$ В. Точка перетину характеристик визначає режим роботи кола (метод перетину характеристик): $I = 50$ мА, $U_1 = 22$ В, $U_2 = U - U_1 = 30 - 22 = 8$ В.

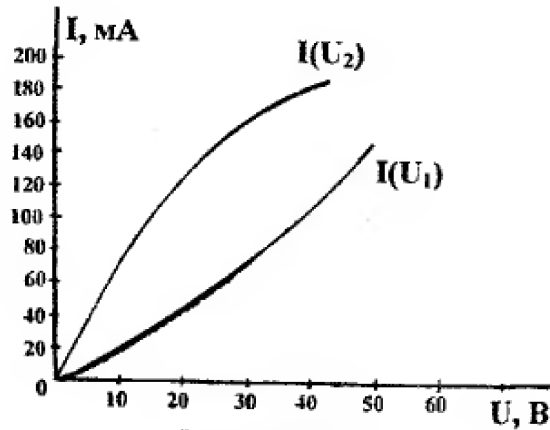

Рисунок 5.33

Визначимо струм у нерозгалуженій частині кола:

$$I = I_1 + I_2 = 300 + 100 = 400 \text{ мА.}$$

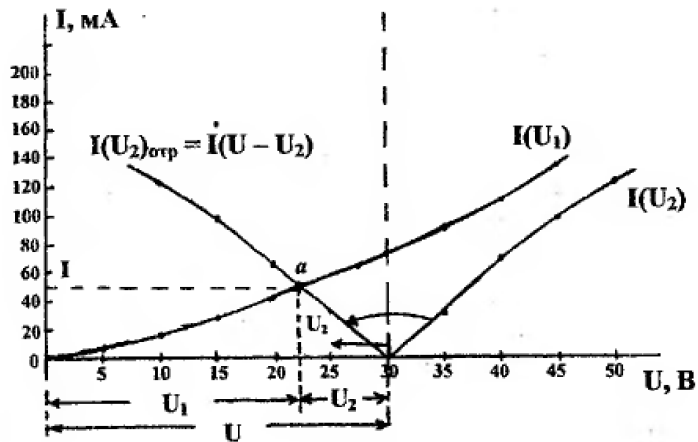

Рисунок 5.34

Приклад 5.2. Три однакових нелінійних резистивних елементи з'єднані, як вказано на рис. 5.56. Визначити струм I , якщо $I_1 = 300$ мА. ВАХ одного нелінійного елемента зображена на рис. 5.35. Побудувати ВАХ всього кола.

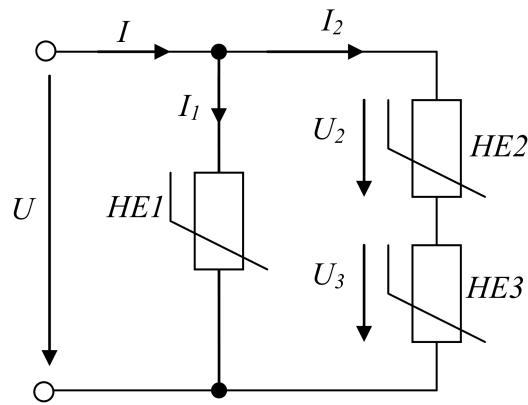

Рисунок 5.35

Розв'язання

При струмі $I_1 = 300$ мА напруга $U = 20$ В (рис. 5.36). Оскільки HE2 та HE3 однакові, то $U_2 = U_3 = U/2 = 20/2 = 10$ В. Для цієї напруги струм $I_2 = 100$ мА (рис. 5.36).

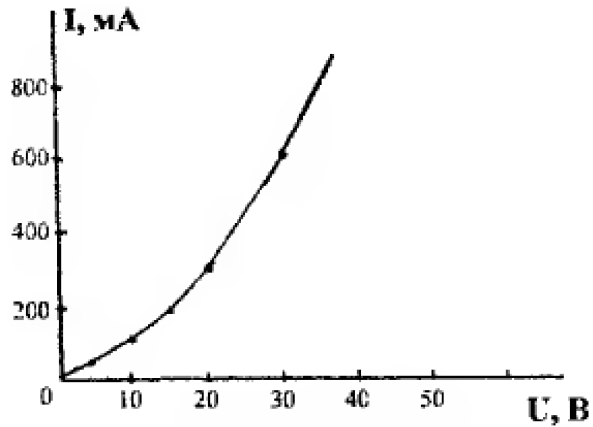

Рисунок 5.36

Спочатку побудуємо ВАХ послідовної ділянки кола, виходячи з того, що через HE2 та HE3 проходить однаковий струм та $U_2 + U_3 = U$. Задаємося довільним значенням струму I_2 і за

ВАХ $I_2(U_2)$ та $I_2(U_3)$ визначаємо напругу U_2 та U_3 ($U_2 = U_3$). Для заданого струму I_2 знаходимо вхідну напругу $U = U_2 + U_3 = 2U_2$. Аналогічно будуються інші точки ВАХ $I_2(U)$ послідовної ділянки кола (рис. 5.37).

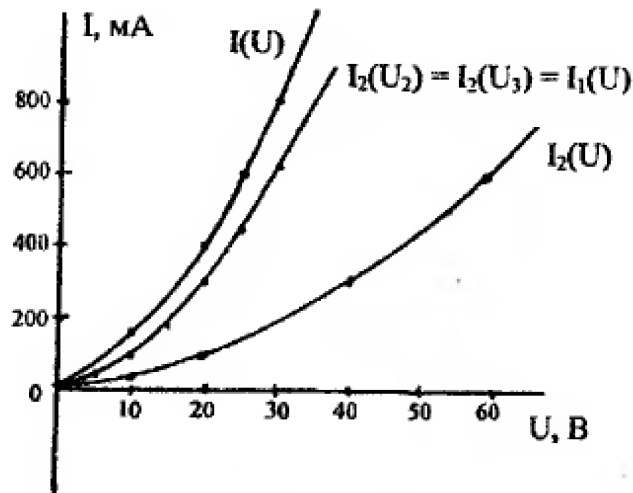

Рисунок 5.37

Одержали схему паралельного зеднання НЕ1 з ВАХ $I_1(U)$ та нелінійного резистивного елмента НЕ2, що має ВАХ $I_2(U)$. При побудові результуючої ВАХ виходять з того, що напруга НЕ1 та НЕ2 однакові а струм у нерозгалуженій частині кола $I = I_1 + I_2$. Задаємося довільним значенням U , визначаємо струми I_1 , I_2 та I . Аналогічно будуються інші точки результуючої ВАХ $I(U)$ схеми (рис. 5.35).

Приклад 5.3. Магнітне коло (рис. 5.38) виконане з електротехнічної сталі 1411 і має такі розміри: $l_1 = 14$ см, $S_1 = 6$ см², $l_2 = l_2' + l_2'' = 31$ см, $S_2 = 4$ см², $\delta = 0.01$ см. Число витків обвитки $w = 100$. Який струм повинен проходити в обвитці, щоб магнітна індукція у повітряному зазорі була $B_\delta = 1$ Тл? Визначити маг-

нітну проникність сталі, опори ділянок магнітного кола та індуктивність котушки. При розрахунках не враховувати магнітний потік розсіювання, магнітне поле у зазорі вважати однорідним.

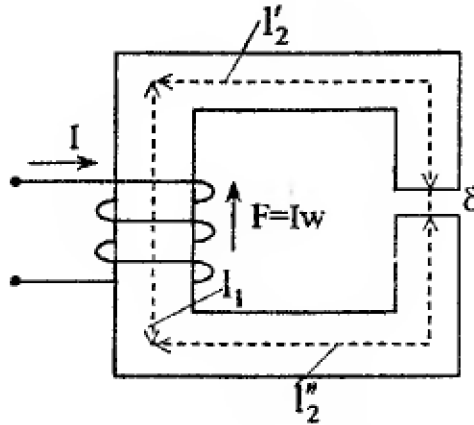

Рисунок 5.38

Розв'язання

Для розрахунків розіб'ємо магнітне коло на ділянки, у межах яких напруженість магнітного поля залишається незмінною. У задачі задані довжина середньої силової лінії та площа поперечного перерізу кожної ділянки.

Оскільки магнітний потік у нерозгалуженому колі один і той самий та $S_2 = S_\delta$, то $B_2 = B_\delta = 1 \text{ Тл}$. Визначимо магнітну індукцію на ділянці l_1 :

$$B_1 = \frac{\Phi}{S_1} = \frac{B_\delta S_\delta}{S_1} = \frac{1 \cdot 4 \cdot 10^{-4}}{6 \cdot 10^{-4}} = 0.66 \text{ Тл.}$$

Напруженість магнітного поля на ділянках l_1, l_2 визначимо за кривою намагнічування сталі 1411 за відомими значеннями B_1 та B_2 : $H_1 = 90 \text{ А/м}$, $H_2 = 220 \text{ А/м}$.

Напруженість магнітного поля у повітряному зазорі

$$H_\delta = \frac{B_\delta}{\mu_0} = \frac{1}{4\pi \cdot 10^{-7}} = 8 \cdot 10^5 \text{ А/м.}$$

Запишемо другий закон Кірхгофа для контура магнітного кола

$$I \cdot w = H_1 l_1 + H_2 l_2 + H_\delta \delta = 90 \cdot 0.14 + 220 \cdot 0.31 + 8 \cdot 10^5 \cdot 1 \cdot 10^{-4} = 168.8.$$

Визначимо струм у обвитці котушки:

$$I = \frac{F}{w} = \frac{160.8}{100} = 1.608 \text{ А.}$$

Відносна магнітна проникність для феромагнітних ділянок 1 та 2 кола:

$$\mu_1 = \frac{B_1}{\mu_0 H_1} = \frac{0.66}{4\pi \cdot 10^{-7} \cdot 90} = 5860,$$

$$\mu_2 = \frac{B_2}{\mu_0 H_2} = \frac{1}{4\pi \cdot 10^{-7} \cdot 220} = 3636.$$

Магнітні опори ділянок кола:

$$R_{M1} = \frac{l_1}{\mu_1 \mu_0 S_1} = \frac{H_1 l_1}{\Phi} = \frac{90 \cdot 14 \cdot 10^{-2}}{4 \cdot 10^{-4}} = 32 \cdot 10^3 \text{ Гн,}$$

$$R_{M2} = \frac{l_2}{\mu_2 \mu_0 S_2} = \frac{H_2 l_2}{\Phi} = \frac{220 \cdot 314 \cdot 10^{-2}}{4 \cdot 10^{-4}} = 170 \cdot 10^3 \text{ Гн,}$$

$$R_{M3} = \frac{\delta}{\mu_0 S_1} = \frac{H_\delta \delta}{\Phi} = \frac{8 \cdot 10^5 \cdot 1 \cdot 10^{-4}}{4 \cdot 10^{-4}} = 200 \cdot 10^3 \text{ Гн.}$$

Еквівалентна електрична схема кола зображена на рис. 5.38.

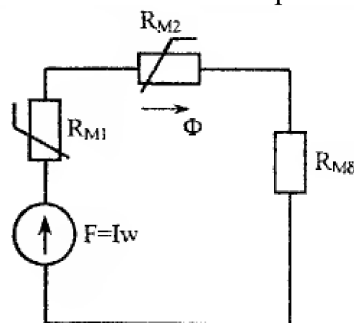

Рисунок 5.38

Приклад 5.4. Магнітне коло (рис. 5.39) виконане з електротехнічної сталі 1561 і має такі розміри: $l_1 = 40$ см, $l_2 = 12$ см, $l_3 = 30$ см, $S_1 = S_3 = 4$ см², $S_2 = 2$ см², $\delta = 0.13$ см. Потік у третьому стрижні $\Phi_3 = 2 \cdot 10^{-4}$ Вб. Визначити МРС, необхідну для цього.

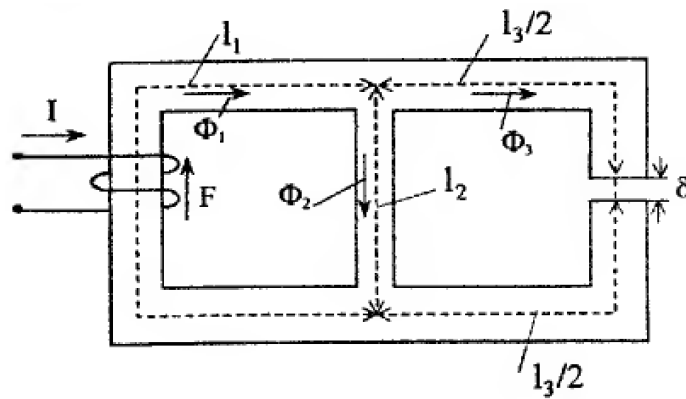

Рисунок 5.39

Розв'язання

Задамося напрямками потоків у гілках, як вказано на рис. 5.39. Визначимо магнітну індукцію у третьому стрижні та у повітряному зазорі:

$$B_3 = B_\delta = \frac{\Phi_3}{S_3} = \frac{2 \cdot 10^{-4}}{4 \cdot 10^{-4}} = 0.5 \text{ Тл.}$$

За кривою намагнічування для $B_3 = 0.5$ Тл напруженість магнітного поля становить $H_3 = 60$ А/м.

Визначимо магнітну напругу у третьому стрижні:

$$U_{M3} = H_3 l_3 = 60 \cdot 0.3 = 18 \text{ А.}$$

Магнітна напруга у повітряному зазорі

$$U_\delta = \frac{B_\delta}{\mu_0} \delta = \frac{0.5 \cdot 0.0013}{4\pi \cdot 10^{-7}} = 517 \text{ А.}$$

Рівняння другого закону Кірхгофа для правого контура $H_2 l_2 - H_3 l_3 - H_\delta \delta = 0$, звідки напруженість магнітного поля у другому стрижні

$$H_2 = \frac{H_3 l_3 + H_\delta \delta}{l_2} = \frac{U_{M3} + U_{M\delta}}{l_2} = \frac{18 + 517}{0.3} = 1783 \text{ А.}$$

Для знайденого значення H_2 за кривою намагнічування для сталі 1561 магнітна індукція становить $B_2 = 1.45 \text{ Тл}$.

Визначимо потік у другому стрижні:

$$\Phi_2 = B_2 S_2 = 1.45 \cdot 2 \cdot 10^{-4} = 2.9 \cdot 10^{-4} \text{ Вб.}$$

Визначимо магнітний потік у першому стрижні

$$\Phi_1 = \Phi_2 + \Phi_3 = 2.9 \cdot 10^{-4} + 2 \cdot 10^{-4} = 4.9 \cdot 10^{-4} \text{ Вб.}$$

Магнітна індукція у першому стрижні

$$B_1 = \frac{\Phi_1}{S_1} = \frac{4.9 \cdot 10^{-4}}{4 \cdot 10^{-4}} = 1.25 \text{ Тл.}$$

Напруженість магнітного поля $H_3 = 400 \text{ А}$.

Запишемо рівняння другого закону Кірхгофа для лівого контура:

$$F = I \cdot w = H_1 l_1 + H_2 l_2 = 400 \cdot 0.4 + 1783 \cdot 0.12 = 374 \text{ А.}$$

Приклад 5.5. Котушка зі стальним осердям підключена до синусоїдальної напруги, діюче значення якої становить $U = 380 \text{ В}$, частота $f = 50 \text{ Гц}$. Число обвитків котушки $w = 600$. Не враховуючи потік розсіювання та активні втрати в обвитці та у стальному осерді, записати рівняння струму у котушці, якщо зв'язок між струмом у котушці та магнітним потоком задані рівнянням $i = 70\Phi + 150 \cdot 10^6 \cdot \Phi^3$, де струм виражений у амперах, а потік у веберах.

Розв'язання

Оскільки прикладена напруга синусоїдальна, а потоком розсіювання та активним опором обвитки можна знехтувати, то із закону електромагнітної індукції $u = -e = w \frac{d\Phi}{dt}$ випливає, що

потік у осерді також синусоїдальний $\Phi = \Phi_m \sin(\omega t)$ (початкова фаза може бути прийнятою нульовою). Амплітуда магнітного потоку знаходиться з рівняння $U = 4.44 f \cdot w \cdot \Phi_m$, звідки

$$\Phi_m = \frac{U}{4.44 \cdot f \cdot w} = \frac{380}{4.44 \cdot 50 \cdot 600} = 2.85 \cdot 10^{-3} \text{ Вб.}$$

Запишемо значення потоку в осерді:

$$\Phi = 2.85 \cdot 10^{-3} \sin(\omega t).$$

Струм у обвитці котушки відповідно до заданого в умові рівняння

$$\begin{aligned} i &= 70 \cdot 2.85 \cdot 10^{-3} \sin(\omega t) + 150 \cdot 10^6 \cdot [2.85 \cdot 10^{-3} \sin(\omega t)]^3 = \\ &= 199.510^{-3} \sin(\omega t) + 34723 \cdot 10^{-3} \sin^3(\omega t). \end{aligned}$$

$$\text{Відомо, що } \sin^3(\omega t) = \frac{3}{4} \sin(\omega t) - \frac{1}{4} \sin(3\omega t).$$

Відповідно,

$$\begin{aligned} i &= 199.510^{-3} \sin(\omega t) + 34723 \cdot 10^{-3} \left(\frac{3}{4} \sin(\omega t) - \frac{1}{4} \sin(3\omega t) \right) = \\ &= 2.8 \sin(\omega t) - 0.78 \sin(3\omega t). \end{aligned}$$

Діюче значення струму еквівалентної синусоїди

$$I = \sqrt{\left(\frac{I_{m.1}}{\sqrt{2}} \right)^2 + \left(\frac{I_{m.3}}{\sqrt{2}} \right)^2} = \sqrt{\left(\frac{2.8}{\sqrt{2}} \right)^2 + \left(\frac{0.87}{\sqrt{2}} \right)^2} = 2.07 \text{ А.}$$